

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення семінарських занять, виконання
самостійної роботи з дисципліни «Управління
фінансовими ресурсами територіальних громад»
для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем
«магістр» денної та заочної форм навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
страхування та фондовий ринок»

Методичні вказівки до проведення семінарських занять, виконання самостійної роботи з дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Укл. Н.Г. Фатюха– Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2025.- 74 с.

Укладач: к.е.н., доцент Н.Г. Фатюха

Рецензент: к.с.н., доцент О.П. Зоря

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент О.Г. Лищенко

Затверджено
на засіданні кафедри
«Облік та фінанси»
Протокол № 9
від 14 травня 2025 р.

Рекомендовано
до видання НМК БТЕ
Протокол № 7
від 18 травня 2025 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами і формами занять	6
2. Зміст дисципліни за модулями і темами	8
3. План лекцій	9
4. Плани семінарських занять та самостійної роботи	11
5. Питання з дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» до заліку	70
6. Рекомендована література	72

ВСТУП

Сучасні процеси трансформаційних перетворень в Україні, що характеризуються глобалізацією та інтеграцією, зумовлюють проведення необхідних реформ для забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Проблеми формування територіальних громад, розподілу і використання їхніх фінансових ресурсів належать до найбільш гострих. Головними причинами цього є обмеженість фінансових ресурсів територіальних громад, недосконалі механізми національної фінансової системи, низький рівень залучення сучасних технологій управління бюджетами, недостатня обізнаність тощо.

Реформа місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади стала каталізатором щодо переосмислення поглядів на формування власних фінансових ресурсів територій та мотивацію щодо потреби залучення альтернативних джерел наповнення бюджетів і стимулювання місцевого економічного розвитку.

Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад є основою діяльності органів місцевого самоврядування та спрямоване на прозоре і раціональне використання фінансових ресурсів територій.

Метою вивчення дисципліни є формування теоретичних знань та набуття практичних вмінь і навичок для оцінювання фінансової спроможності громад та територій, здатність ухвалювати управлінські рішення та забезпечувати умови їх реалізації.

Завдання:

- засвоїти теоретичні основи та принципи управління фінансовими ресурсами територіальної громади;
- знати основні прийоми планування фінансових ресурсів територіальної громади;
- засвоїти основи організації бюджетного процесу на місцевому рівні;
- знати особливості залучення альтернативних ресурсів до місцевого бюджету;
- набути навички застосовувати антикорупційного інструментарію у сфері управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

Оволодіння дисципліною «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» дозволить майбутнім магістрам досягти розуміння суті основних засад об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації на теоретичному та прикладному рівнях, а також вивчити механізм формування доходів і видатків бюджетів ОТГ, порядок розрахунку фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади та інструменти забезпечення її стабільного функціонування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

а) загальні компетентності:

- 1) здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);
- 2) здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК5).
- 3) вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК4;

б) фахові компетентності:

- 1) здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК03);
- 2) здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК07).

Результати навчання з дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» деталізують такі очікувані результати навчання:

-використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності. (РН01);

-застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку (РН09);

-здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання (РН 10);

-обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів (РН 12).

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

з розподілом навчального часу

за темами і формами занять

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма					Заочна форма					
		у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Фінанси об'єднаних територіальних громад: призначення, сутність та складові												
Тема 1. Формування та функціонування об'єднаних територіальних громад в Україні	12	2	2	-	-	8	11	-	-	-	-	11
Тема 2. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад	11	2	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад	12	2	2	-	-	8	12	1	-	-	-	11
Тема 4. Місцеві податки і збори в об'єднаних територіальних громадах	10	1	1	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	45	7	7	-	-	31	45	2	1	-	-	42
Змістовий модуль 2. Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами територіальних громад: від децентралізації – до сталого розвитку												
Тема 5. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад	19	3	3	-	-	10	16	1	1	-	-	14
Тема 6. Фандрайзинг як інструмент розвитку об'єднаних територіальних громад	10	2	2	-	-	11	15	1	-	-	-	14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 7. Роль неурядових організацій у соціальному розвитку об'єднаних територіальних громад	10	2	2	-	-	10	14	-	-	-	-	14
Разом за змістовим модулем 2	45	7	7	-	-	31	45	2	1	-	-	42
Разом	90	14	14	-	-	62	90	4	2	-	-	84

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ І ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Фінанси об'єднаних територіальних громад: призначення, сутність та складові

ТЕМА 1. Формування та функціонування об'єднаних територіальних громад в Україні

Передумови об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації. Організація та функціонування системи місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади. Територіальне розмежування громад. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади

ТЕМА 2. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад.

Фінансова політика об'єднаних територіальних громад: економічна сутність, завдання та принципи. Види фінансової політики, її форми та функції. Формування та реалізація фінансової політики на місцевому рівні. Основні засади партисипативної концепції фінансової політики розвитку об'єднаних територіальних громад

ТЕМА 3. Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад

Доходи об'єднаних територіальних громад. Міжбюджетні трансферти об'єднаних територіальних громад. Видатки об'єднаних територіальних громад. Бюджетний процес в об'єднаній територіальній громаді

ТЕМА 4. Місцеві податки і збори в об'єднаних територіальних громадах

Нормативно - правове забезпечення місцевого оподаткування в Україні. Механізм прийняття рішень об'єднаними територіальними громадами щодо запровадження місцевих податків і зборів. Практика надходжень місцевих податків і зборів в об'єднаних територіальних громадах

Змістовий модуль 2. Підвищення ефективності управління

фінансовими ресурсами територіальних громад: від децентралізації – до сталого розвитку

ТЕМА 1. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад

Сутність фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Показники фінансової спроможності територіальних громад. Порядок розрахунку фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади. Формування фінансово-економічного потенціалу об'єднаних територіальних громад

ТЕМА 2. Фандрайзинг як інструмент розвитку об'єднаних територіальних громад

Сутність фандрайзингу. Форми фандрайзингу. Методи здійснення фандрайзингу. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування їхньої інфраструктури. Основні етапи фандрайзингу.

ТЕМА 3. Роль неурядових організацій у соціальному розвитку об'єднаних територіальних громад

Базові засади співпраці об'єднаних територіальних громад з неурядовими організаціями. Організаційно-економічні основи формування та функціонування неурядових організацій. Управління фінансами в неурядових організаціях

3 ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Фінанси об'єднаних територіальних громад: призначення, сутність та складові

ТЕМА 1. Формування та функціонування об'єднаних територіальних громад в Україні

1. Передумови об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації.
2. Організація та функціонування системи місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади.
3. Територіальне розмежування громад.
4. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади

ТЕМА 2. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад.

1. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад: економічна сутність, завдання та принципи.
2. Види фінансової політики, її форми та функції.
3. Формування та реалізація фінансової політики на місцевому рівні.
4. Основні засади партисипативної концепції фінансової політики розвитку об'єднаних територіальних громад

ТЕМА 3. Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад

1. Доходи об'єднаних територіальних громад.
2. Міжбюджетні трансферти об'єднаних територіальних громад.
3. Видатки об'єднаних територіальних громад.
4. Бюджетний процес в об'єднаній територіальній громаді

ТЕМА 4. Місцеві податки і збори в об'єднаних територіальних громадах

1. Нормативно - правове забезпечення місцевого оподаткування в Україні.
2. Механізм прийняття рішень об'єднаними територіальними громадами щодо запровадження місцевих податків і зборів.
3. Практика надходжень місцевих податків і зборів в об'єднаних територіальних громадах

Змістовий модуль 2. Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами територіальних громад: від децентралізації – до сталого розвитку

ТЕМА 1. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад

Сутність фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Показники фінансової спроможності територіальних громад. Порядок розрахунку фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади. Формування фінансово-економічного потенціалу об'єднаних територіальних громад

ТЕМА 2. Фандрайзинг як інструмент розвитку об'єднаних територіальних громад

Сутність фандрайзингу. Форми фандрайзингу. Методи здійснення фандрайзингу. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування їхньої інфраструктури. Основні етапи фандрайзингу.

ТЕМА 3. Роль неурядових організацій у соціальному розвитку об'єднаних територіальних громад

Базові засади співпраці об'єднаних територіальних громад з неурядовими організаціями. Організаційно-економічні основи формування та функціонування неурядових організацій. Управління фінансами в неурядових організаціях

4 ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Мета проведення. Опрацювання теоретичних питань.

План заняття

1. Передумови об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації.
2. Організація та функціонування системи місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади.
3. Територіальне розмежування громад.
4. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Як відбувається реорганізація юридичних осіб сільських, селищних рад територіальних громад, що об'єдналися та розміщені поза адміністративним центром ОТГ?
2. Які показники соціально-економічного розвитку ОТГ використовуються для його аналізу?
3. Як здійснюється порівняння переваг, викликів та ризи-

ків перспективного розвитку об'єднаної територіальної громади?

4. На основі якого підходу визначено повноваження відповідних місцевих рад ОТГ? охарактеризуйте їх власні та делеговані повноваження.

5. Які органи місцевого самоврядування утворюються внаслідок об'єднання територіальних громад в одну сільську (селищну, міську) територіальну громаду?

6. Вкажіть основні документи системи планування просторового розвитку населеного пункту ОТГ.

7. Назвіть етапи послідовності формування спроможних територіальних громад в Україні.

8. Назвіть суб'єктів добровільного об'єднання територіальних громад.

9. Як відбувається формування «спроможних» територіальних громад?

10. Норми яких законодавчих актів, визначають основні засади взаємодії місцевих органів влади?

11. Яку інформацію містять проекти рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад?

Тести для самостійного опрацювання

1. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто є:

- а) селищною територіальною громадою;
- б) міською територіальною громадою;
- в) сільською територіальною громадою;
- г) всі відповіді правильні.

2. Об'єднана територіальна громада вважається утвореною:

а) з дня набрання чинності рішеннями всіх рад, що прийняли своє рішення про добровільне об'єднання територіальних громад;

б) після схвалення проекту перспективного плану Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною радою;

в) після затвердження Кабінетом Міністрів України перспективних планів;

г) після формування органів місцевого самоврядування спроможних територіальних громад.

3. Формування спроможних територіальних громад здійснюється шляхом:

- а) розроблення Радою міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрацією проекту перспективного плану;
- б) схвалення проекту перспективного плану Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною радою;
- в) затвердження Кабінетом Міністрів України перспективних планів;
- г) добровільного об'єднання територіальних громад;
- д) формування органів місцевого самоврядування спроможних територіальних громад.
- е) добровільного приєднання до об'єднаної територіальної громади, визнаної спроможною відповідно до законодавства України;
- ж) підвищення якості нормативних і методичних документів за рахунок результатів громадської експерти;
- з) всі відповіді вірні.

4. Спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст представляють:

- а) обласна рада;
- б) районна рада;
- в) старости;
- г) обласні та районні ради.

5. Місцеві державні адміністрації здійснюють повноваження, делеговані їм:

- а) обласними і районними радами;
- б) сільськими і районними радами;
- в) старостою і районними радами;
- г) всі відповіді вірні.

6. Громади на своїй території відповідають за вирішення місцевих справ – це:

- а) організаційним суверенітетом;
- б) територіальним суверенітетом;
- в) фінансовим суверенітетом;
- г) суверенітетом дій.

7. Повноваження громад формувати свій орган управління відповідно до власних уявлень та доцільності – це:

- а) організаційним суверенітетом;
- б) територіальним суверенітетом;

- в) фінансовим суверенітетом;
- г) суверенітетом дій.

8. Громади для вирішення своїх завдань можуть відкривати власні фінансові джерела – це:

- а) організаційним суверенітетом;
- б) територіальним суверенітетом;
- в) фінансовим суверенітетом;
- г) суверенітетом дій.

9. Видання місцевих правових приписів і адміністративних актів та інші суверенні заходи- це:

- а) організаційним суверенітетом;
- б) територіальним суверенітетом;
- в) фінансовим суверенітетом;
- г) суверенітетом дій.

10. Компетенція територіальної громади щодо вирішення питань місцевого самоврядування:

- а) всі питання, вирішення яких відповідно до законів України, здійснюються на місцевому референдумі;
- б) питання віднесені до повноважень органів місцевого самоврядування територіальної громади;
- в) прийняття рішень з питань, віднесених відповідно до принципу субсидіарності до компетенції обласної та районної рад;
- г) органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу;
- е) всі відповіді правильні.

Питання для самостійного опрацювання

1. Назвіть власні та делеговані повноваження виконавчих органів сільських, селищних (міських) рад ОТГ.

2. Назвіть та порівняйте повноваження сільської (селищної, міської) ради об'єднаної територіальної громади та її виконавчого комітету. Які повноваження належать голові об'єднаної територіальної громади та яким є тип службових відносин між головою ОТГ та старостою відповідного округу?

3. Яким чином законодавчо врегульовано питання передачі зе-

мельних ділянок сільськогосподарського та іншого призначення за межами населених пунктів у власність територіальних громад?

Теми рефератів

1. Моделі організації місцевого самоврядування в європейських країнах.
2. Основні проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування та місцевих фінансів у Європі.

Практичні завдання

Групова вправа. Основні поняття теми

1. Кожна команда отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 1 «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад», а в другому - визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 9 визначень (7 з яких правильні, а два визначення додані для ускладнення завдання).

2. Кожна команда має знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

3. По закінченню завдання кожна команда презентує результати для решти команд і спільно визначається правильність підібраних визначень.

4. Команда, яка першою закінчила завдання, отримує 10 балів, 2-а, 3-я, 4-а і 5-а - відповідно 9, 8, 7 і 6 балів. Крім того, за неправильно підібране визначення команда втрачає 1 бал. У такий спосіб наприкінці визначається команда-переможець.

Вихідні терміни:

- територіальна громада;
- адміністративний центр територіальної громади;
- місцевий референдум;
- загальні збори територіальної громади;
- представницький орган місцевого самоврядування;
- районні та обласні ради;
- загальний склад ради;
- старостинський округ;
- виконавчі органи рад;
- органи самоорганізації населення;

- посадова особа місцевого самоврядування;
- делеговані повноваження;
- право комунальної власності.

Завдання 2

1. Провести SWOT-аналіз об'єднаної територіальної громади Запорізької області (за вибором студента)

2. Проаналізувати Стратегію сталого розвитку об'єднаної територіальної громади

Приклад до виконання завдання2

SWOT-аналіз являє собою ефективний метод ідентифікації внутрішніх сильних і слабких сторін і розпізнавання зовнішніх можливостей і загроз. SWOT-аналіз показує, яким чином краще застосувати власні сили і зменшити внутрішні слабкості, оптимально використовувати зовнішні можливості та усуваючи загрози.

Таким чином, SWOT-аналіз зазвичай використовується для виявлення найбільш важливих внутрішніх і зовнішніх факторів, що мають значення для розвитку. SWOT-аналіз для «А» ОТГ здійснено на 2018-2025 роки.

В результаті проведеного SWOT-аналізу було визначено порівняльні переваги, виклики та ризики, які існують чи можуть існувати в «А»громаді.

Порівняльні переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

1. Розвиток фермерського господарства та зростання світового попиту на сільськогосподарську продукцію та на продукцію промисловості, у т.ч. переробної (обробка деревини та переробка дарів лісу (ягоди, гриби, лікарські рослини)), сприятимуть нарощенню валового внутрішнього продукту України. «А» ОТГ має хороший ресурс, щоб стимулювати розвиток сільськогосподарських та деревообробних підприємств, адже громада має достатньо земель сільськогосподарського призначення та лісовкритих площ, а також потенційних працівників робітничих професій.

Матриця SWOT-аналізу сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, які існують в Любешівській ОТГ

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішні чинники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Територіальний масштаб громади 2. Наявні корисні копалини: торф, пісок, глина, сапропель 3. Прикордонне географічне положення, близькість до кордонів з ЄС та Республікою Білорусь 4. Туристичний потенціал і чисте довкілля 5. Значні площі лісових насаджень (запаси деревини) 6. Наявність сировини для с/г та лісової промисловості 7. Функціонування НПП «Прип'ять-Стохід» 8. Наявність вільних земельних ділянок сільськогосподарського призначення 9. Наявність працездатного населення 10. Наявність ініціативних груп мешканців 11. Наявність ринку роздрібної торгівлі 12. Ініціативне керівництво громади, що спроможне реалізувати програми розвитку громади 13. Активне культурно-місцеве життя 14. Функціонування технологічного коледжу для підготовки кваліфікованих кадрів робітничих професій 15. Наявна мережа газопостачання 16. Розбудова системи поводження з ТПВ (сортування) 17. Активне впровадження принципів енергоефективності в громаді 18. Зростання оплати праці бюджетних працівників 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній розвиток галузі будівництва 2. Віддаленість від обласного центру та промислово розвинутих регіонів Волинської області 3. Відсутність залізничного сполучення 4. Низька активність населення у житті громади 5. Погане інфраструктурне забезпечення у сільській місцевості 6. Тяжовий бізнес 7. Високий рівень безробіття 8. Слабкий розвиток туристичного бізнесу та туристичної інфраструктури в громаді 9. Формування несанкціонованих сміттєзвалищ у селах громади 10. Зона радіаційного впливу 11. Гостра нестача кваліфікованих працівників 12. Низький рівень оплати праці 13. Неєфективне використання корисних копалин 14. Відсутність коштів на соціальний розвиток 15. Відсутність підприємств по переробці с/г продукції 16. Постійне зникнення родючості ґрунтів 17. Заліснення площ, які призначені для с/г використання
	Можливості	Загрози
Зовнішні чинники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток фермерського господарства та зростання світового попиту на сільськогосподарську продукцію 2. Продовження реформи у країні, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату та залученню інвесторів 3. Зростання попиту на продукцію промисловості, у т.ч. переробної, зокрема обробка деревини та переробка дарів лісу (ягоди, гриби, лікарські рослини) 4. Місцеве самоврядування у громаді: успішність реформи децентралізації 5. Продовження євроінтеграційних процесів та розвиток транскордонного співробітництва 6. Розвиток інформаційних технологій 7. Впровадження світової концепції Сталого розвитку 8. Енергетична реформація світового суспільства, розвиток відновлювальної та нетрадиційної енергетики 9. Підтримка підприємництва на державному та міжнародному рівнях 10. Зростання популярності сільського, зеленого, культурного та арготуризму серед населення України та Європи 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стимування процесу децентралізації ускладнює роботу бюджетних установ 2. Неналежний облік землі 3. Зняття мараторію на продаж землі 4. Незадовільна організація процесу сплати податків 5. Низький рівень життя (низька з/п та пенсійні виплати) 6. Недостатній контроль за призначенням субсидій та соціальної допомоги 7. Незадовільний стан дорожнього покриття між населеними пунктами та на дорогах державного й регіонального значення 8. Ріст цін на товари та послуги через прив'язку цін до іноземних валют 9. Відсутність дієвих програм підтримки підприємництва 10. Монополізація в галузі енергопостачання та на ринку палива 11. Неєфективна кредитна політика держави для підприємців, фермерів та власників особистих селянських господарств 12. Недостатнє фінансування медичної галузі, що стримує реформу системи охорони здоров'я 13. Війзд молоді за кордон та «вділлєп умів» 14. Посилення конкуренції між громадами за інвестиції, ресурси 15. Забруднення зовнішнього середовища, збільшення масштабів екологічних катастроф

2. Продовження євроінтеграційних процесів та розвиток транскордонного співробітництва, а також подальше запровадження позитивних реформ у країні сприятиме покращенню інвестиційного клімату та залученню інвесторів в Україну. Враховуючи такі сильні сторони «А» громади, як наявність об'єктів для інвестування, туристичний потенціал, географічне положення та ініціативне керівництво громади існуватиме підтримка діючих та створення нових підприємств, що сприятиме зменшенню безробіття та зростанню рівня заробітної плати.

3. Тенденцію зростання популярності сільського, зеленого, культурного та арготуризму серед населення України та Європи «А» природоохоронні території та розвинуті культурні традиції, а розбудова системи поводження з ТПВ (сортування) та активне впровадження принципів енергоефективності в громаді підтримує світову концепції

Сталого розвитку, що також позитивно відображається на інвестиційній привабливості громади.

Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

1. У «А» ОТГ є можливим створення підприємств по переробці с/г продукції завдяки тенденціям розвитку фермерського господарства та зростанню світового попиту на сільськогосподарську продукцію. Використання земель для вирощування сільськогосподарської продукції сприятиме покращенню родючості ґрунтів та зменшуватиме відсоток заліснення площ, які призначені для с/г використання. Також зростання попиту на продукцію промисловості, у т.ч. переробної, зокрема обробка деревини та переробка дарів лісу (ягоди, гриби, лікарські рослини), завдяки інтенсивному розвитку даних галузей сприятиме перетворенню «А» в промислово розвинутий регіон області, внаслідок чого буде можливість наростити обсяги промислового будівництва, налагодити логістичну систему та урівноважити трудову міграцію.

2. Продовження євроінтеграційних процесів та розвиток транскордонного співробітництва у сфері підтримки об'єднаних громад в Україні та підприємництва, можуть сприяти зменшенню відсотку тіньового бізнесу в громаді та підвищенню рівня громадської активності. Розгортання реформ у країні, які сприятимуть покращенню інвестиційного клімату та залученню інвесторів, дозволять вивести на новий рівень туристичний бізнес, покращити туристичну інфраструктуру в громаді, а також стимулюватимуть соціальний розвиток.

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

1. Стимування процесу децентралізації ускладнює роботу бюджетних установ за напрямками перерозподілення субвенцій з державного бюджету та підпорядкування установ і організацій. Це, в свою чергу, негативно відображається на управлінських процесах, що має вплив на формування інфраструктурного та соціального забезпечення у громаді.

2. Незадовільний стан дорожнього покриття між населеними пунктами та на дорогах державного й регіонального значення гальмує розвиток місцевого підприємництва, оскільки на території громади автомобільні шляхи не мають альтернативи (відсутня залізниця).

3. Не мають підтримки підприємства по переробці с/г продукції, так як кредитна політика держави є неефективною для підприємців, фермерів та власників особистих селянських господарств. Це відображається на рівні життя населення та на їхніх підприємницьких ініціативах.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Характеристика сутності реформування повноважень органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації

Мета: розвиток навичок критичного та творчого мислення, уміння коректного використання опанованого понятійного апарату та загальних положень, пов'язаних з аналізом процесів реформування повноважень органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Завдання для виконання: 1. Проаналізувати основні підходи щодо напрямів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

2. Виділити основні принципи щодо створення належних матеріальних, фінансових, організаційних умов і формування кадрового складу для забезпечення виконання ОМС власних і делегованих повноважень відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

3. Визначити власні (самоврядні) та делеговані державою повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад:

- у галузі бюджету, фінансів і цін;
- в управлінні комунальною власністю;
- у галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку;
- у галузі будівництва; у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту;
- у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;
- у сфері соціального захисту населення; в галузі зовнішньоекономічної діяльності;
- в галузі оборонної роботи.

4. Охарактеризувати особливості здійснення повноважень органами місцевого самоврядування районного та обласного рівнів.

Форма звітності для завдання 1:

Основні підходи щодо напрямів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	Основні принципи щодо створення належних матеріальних, фінансових, організаційних умов і формування кадрового складу для забезпечення виконання ОМС власних і делегованих повноважень	Особливості здійснення повноважень органами місцевого самоврядування районного та обласного рівнів
	Власні (самоврядні) повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад	Делеговані державою повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад
у галузі бюджету, фінансів і цін		
в управлінні комунальною власністю		
у галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку		
у галузі будівництва; у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту		
у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища		
у сфері соціального захисту населення; в галузі зовнішньоекономічної діяльності		
в галузі оборонної роботи		

ТЕМА 2. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

План заняття

1. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад: економічна сутність, завдання та принципи.
2. Види фінансової політики, її форми та функції.
3. Формування та реалізація фінансової політики на місцевому рівні.
4. Основні засади партисипативної концепції фінансової політики розвитку об'єднаних територіальних громад

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення поняття «фінансова політика ОТГ».
2. Назвіть принципи організації фінансової політики територіальних громад та охарактеризуйте їх.
3. Охарактеризуйте форми фінансової політики ОТГ..
4. Назвіть етапи процесу формування і реалізації фінансової політики на місцевому рівні

Тести для самостійного опрацювання

1. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад – це:

а) система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності;

б) управління на тривалу перспективу, виражається у встановленні обсягів фінансових ресурсів адміністративно – територіальних одиниць на перспективу для реалізації цільових програм;

в) складова частина управління економікою адміністративно – територіальних одиниць, його здійснює спеціальний апарат з допомогою специфічних прийомів і методів;

г) це система заходів щодо формування й ефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад із врахуванням

особливостей їх розвитку та з метою безперервного фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування коштами для виконання власних і делегованих повноважень.

2. Державна регіональна фінансова політика – це:

а) система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності;

б) управління на тривалу перспективу, виражається у встановленні обсягів фінансових ресурсів адміністративно – територіальних одиниць на перспективу для реалізації цільових програм;

в) складова частина управління економікою адміністративно – територіальних одиниць, його здійснює спеціальний апарат з допомогою специфічних прийомів і методів;

г) це система заходів щодо формування й ефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад із врахуванням особливостей їх розвитку та з метою безперервного фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування коштами для виконання власних і делегованих повноважень.

3. Переважна частина фінансових відносин регулюється державою - це:

а) політика помірної регламентації;

б) політика мінімальних обмежень;

в) політика жорсткої регламентації;

г) регіональна політика.

4. Фінансова стратегія – це:

а) довготривалий курс фінансової політики, що розрахований на перспективу і передбачає рішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією, і стосується важливих великих змін фінансового механізму, пропорцій розподілу фінансових ресурсів;

б) спрямована на вирішення конкретних завдань шляхом зміни способів організації фінансових відносин, перегрупування фінансових ресурсів;

в) полягає у використанні певних фінансових інструментів – «вмонтованих стабілізаторів», які автоматично регулюють ситуацію в економіці;

г) направлена на досягнення необхідного для країни рівня щорічного збільшення об'ємів ВВП з урахуванням її потенціалу.

5. Метод, що дає змогу визначати цілі й пріоритети у соціально-економічному і культурному розвитку регіону на майбутнє, формувати потрібну систему показників:

а) нормативний метод;

б) балансовий метод;

в) аналітичний метод;

г) методи кореляційно-регресивного аналізу.

6. Фонди розвитку громад – це:

а) неурядові благодійні структури, призначення яких полягає в підвищенні якості життя громад, на території яких поширюється їхня діяльність;

б) місцевий бюджет, розроблений і затверджений за участю громадськості;

в) заходи органів місцевого самоврядування з метою залучення, розподілу та використання інвестиційних ресурсів;

г) комплекс заходів, спрямованих на залучення, розподіл і використання коштів бюджету ОТГ.

7. Що не відноситься до етапів формування і реалізації фінансової політики?

а) визначення цілей, постановка завдань;

б) вибір типу фінансової політики;

в) здійснення конкретних заходів;

г) прогнозування результатів реалізації.

8. Що є основним елементом програмно-цільового методу?

а) мета програми;

б) завдання програми;

в) бюджетна програма;

г) результативні показники.

9. Метод, який використовують для прогнозування зрушень у структурній перебудові господарського комплексу, розвитку підприємництва, обґрунтування доцільності будівництва окремих об'єктів виробничого, природоохоронного призначення – це:

а) нормативний;

- б) метод експертних оцінок;
- в) балансовий;
- г) метод екстраполяції.

10. Що не відноситься до переваг Р2Р-кредитування для позичальників:

- а) повернення вкладів інвесторів не гарантується законодавчо
- б) спрощена процедура подання та розгляду заявки на отримання кредиту;
- в) нижчі відсоткові ставки, ніж ставки за банківськими кредитами;
- г) прозорість умов, відсутність прихованих платежів та комісій.

Питання для самостійного опрацювання

1. Чи може змінюватись мета фінансової політики ОТГ в ході соціально-економічного розвитку громади?
2. Чому принцип субсидіарності є основним принципом фінансової політики ОТГ?
3. Поміркуйте, якими є стратегічні завдання фінансової політики розвитку ОТГ в Україні у даний час.
4. Якими є пріоритетні завдання форм фінансової політики ОТГ в сучасних умовах?
5. Перелічіть та охарактеризуйте базові методи, що використовуються при розробці програм соціально-економічного розвитку ОТГ.

Теми рефератів

1. Характерні особливості видів краудфандингу. Переваги та недоліки.
2. Основні методи партисипативної фінансової політики місцевого розвитку.

Практичні завдання

Завдання 1

Групова вправа. Основні терміни з теми

1. Кожна команда отримує по два конверта, в одному з яких містяться назви термінів, що застосовуються у темі, а в другому визначення цих термінів у співвідношенні 7 термінів і 9 визначень (7 з яких

правильні, а два визначення додані для ускладнення завдання).

2. Кожна команда має знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

3. По закінченню завдання кожна команда презентує результати для решти команд, спільно визначається правильність підібраних визначень.

4. Команда, яка першою закінчила завдання, отримує 10 балів, 2-а, 3-я, 4-а і 5-а відповідно 9, 8, 7 і 6 балів. Крім того, за неправильно підібране визначення команда втрачає 1 бал. У такий спосіб наприкінці визначається команда-переможець.

Таблиця 4.1 - Терміни і визначення (ключ до завдання)

Терміни
1. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад
2. Політика жорсткої регламентації
3. Фінансова стратегія
4. Бюджетна політика ОТГ
5. Партисипативне управління
6. Краудфандинг
7. Філантропія

Визначення термінів
1. полягає в тому, що переважна частина фінансових відносин регулюється державою
2. спрямована на формування максимальної зацікавленості суб'єктів підприємницької діяльності і громадян в ефективному господарюванні
3. це комплекс заходів, спрямованих на залучення, розподіл і використання коштів бюджету ОТГ
4. відображають найбільш суттєві її сторони, визначають особливості системи суспільних відносин, економічну мотивацію і результати практичного застосування
5. це система заходів щодо формування й ефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад із врахуванням особливостей їх розвитку та з метою безперебійного фінансового забезпечення

ня органів місцевого самоврядування коштами для виконання власних і делегованих повноважень
6. довготривалий курс фінансової політики, що розрахований на перспективу і передбачає рішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією, і стосується важливих великих змін фінансового механізму, пропорцій розподілу фінансових ресурсів
7. один із сучасних методів менеджменту, що передбачає його демократизацію, участь усіх працівників в управлінні організацією
8. співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші чи інші ресурси, як правило через Інтернет, для підтримки інших людей або організацій
9. залучення як можна більшого кола мешканців громади до благодійної діяльності, об'єднанні ресурсів громади задля вирішення актуальних питань

Завдання для самостійного опрацювання

Дайте порівняльну характеристику типів фінансової політики на різних історичних етапах, заповнивши табл.

Порівняльна характеристика типів фінансової політики на різних історичних етапах

Тип фінансової політики	Особливості	Коментарі
Класична		
Регулююча		
Планово-директивна		

ТЕМА 3. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

План заняття

1. Доходи об'єднаних територіальних громад.
2. Міжбюджетні трансферти об'єднаних територіальних громад.
3. Видатки об'єднаних територіальних громад.
4. Бюджетний процес в об'єднаній територіальній громаді

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Назвіть складові частини загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади;
2. Назвіть складові частини спеціального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади;
3. Як розрахувати планові надходжень податку з доходів фізичних осіб?
4. Які фактори впливають на величину надходжень земельного податку при його плановому розрахунку?
5. Дайте визначення міжбюджетних трансфертів.
6. Назвіть види трансфертів для бюджетів ОТГ.
7. Що визначається індексом податкоспроможності
8. Які параметри повинна враховувати формула, на основі якої розподіляється освітня та медична субвенція?
9. Як зберігаються і використовуються залишки коштів за освітньою та медичною субвенцією?
10. За якими критеріями здійснюється розмежування видів видатків між місцевими бюджетами?
11. Назвіть учасників бюджетного процесу.
12. Коли розпочинається планування бюджету ОТГ на наступний рік?
13. В який термін місцеві ради мають прийняти рішення про бюджет?
14. Що відбувається з місцевими бюджетами у разі неприйняття державного бюджету до 1 грудня?

Тести для самостійного опрацювання Частина 1

1. Податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України –це:

- а) власні ресурси територіальної громади;
- б) доходи бюджету;
- в) залучені ресурси територіальної громади;
- г) видатки бюджету.

2. Базова дотація – це:

а) сума грошових коштів, яка виділяється з одного бюджету іншому, має цільове призначення, підлягає поверненню на випадок порушення цільового призначення

б) міжбюджетний трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податко-спроможності території;

в) розрахунковий обсяг місцевого бюджету, необхідний для здійснення повноважень місцевого самоврядування на рівні мінімальних соціальних потреб, який гарантується державою:

г) кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого

3. Що не відноситься до фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування:

а) доходи місцевих бюджетів;

б) фінансові ресурси підприємств комунальної власності;

в) видатки місцевих бюджетів;

г) благодійні, спонсорські внески, пожертвування?;

д) всі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

4. Органи місцевого самоврядування відповідальність за зобов'язаннями за запозиченнями держави:

а) несуть;

б) не несуть;

в) покладається на вищестоящі органи місцевої влади;

г) несуть при виникненні надзвичайних обставин.

д) не має правильної відповіді;

е) інша відповідь.

5. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові частини визначаються:

а) Бюджетним кодексом України та законом про Державний бюджет;

б) Бюджетним кодексом України;

в) Бюджетним кодексом України та Податковим кодексом України;

г) Постановами КМ України.

6. До бюджетів об'єднаної територіальної громади норматив податку на доходи фізичних осіб складає:

а) 100;

- б) 40;
- в) 25%
- г) 60.

7. Ресурси, надані для фінансування потреб місцевого розвитку у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків та пожертв – це:

- а) доходи місцевих бюджетів;
- б) фінансові ресурси підприємств комунальної власності;
- в) грантові ресурси;
- г) міжбюджетні трансферти.

8. Кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого – це:

- а) міжбюджетні трансферти;
- б) фінансові ресурси підприємств комунальної власності;
- в) грантові ресурси;
- г) доходи бюджету розвитку.

9. Якщо рівень податкоспроможності бюджету ОТГ знаходиться в межах від 0,9 до 1,1 середнього показника по Україні горизонтальне вирівнювання податкоспроможності:

- а) здійснюється;
- б) не здійснюється;
- в) частину надходжень передають до державного бюджету;
- г) кошти вилучаюся не в повному обсязі, а лише 50 відсотків перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

10. Який резерв коштів передбачено у освітній субвенції:

- а) 4 відсотка загального обсягу субвенції;
- б) 3 відсотка загального обсягу субвенції;
- в) 2 відсотка загального обсягу субвенції;
- г) 1 відсотка загального обсягу субвенції.

Тести для самостійного опрацювання Ч.2

1. Чи правильне твердження: «Видатки, які здійснюються органами місцевого самоврядування на потреби територіальних громад, їх розмір і цільове спрямування визначаються відповідними рішеннями про районний та обласний бюджети?»

- а) так;
- б) ні.

2. Поточні видатки спрямовуються на фінансування виконання:

- а) власних повноважень;
- б) інвестиційної діяльності;
- в) інноваційної діяльності;
- г) делегованих повноважень.

3. Класифікація видатків бюджету призначена для розмежування видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів за економічними характеристиками операцій, які здійснюються відповідно до функцій держави та місцевого самоврядування – це:

- а) програмна класифікація видатків;
- б) економічна класифікація видатків;
- в) функціональна класифікація видатків;
- г) відомча класифікація видатків.

4. До видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад, не належать видатки на:

- а) дошкільна освіта;
- б) державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки;
- в) місцеві програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я, які належать відповідним територіальним громадам, місцеві програми надання населенню медичних послуг понад обсяг, передбачений програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;
- г) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян.

5. Видатки місцевого бюджету, що здійснюються на обслуговування місцевого боргу належать до видатків:

- а) що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад;
- б) що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів;
- в) що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів;
- г) що здійснюються з Державного бюджету України.

6. Бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах (у разі утворення районних у місті рад) – це:

- а) бюджет;
- б) бюджетний процес;
- в) бюджети місцевого самоврядування;
- г) місцеві бюджети.

7. Місцеві бюджети, які мають взаємовідносини з державним бюджетом (обласні, міські, міст обласного значення, районні бюджети та бюджети ОТГ), починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік у бюджетному процесі застосовують:

- а) програмно-цільовий метод;
- б) метод прямого розрахунку;
- в) нормативний метод;
- г) балансовий метод.

8. Бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов'язань за енергосервісом та здійснення витрат бюджету – це:

- а) розпорядник бюджетних коштів;
- б) головні розпорядники бюджетних коштів;
- в) місцеві фінансові органи;
- г) фінансові органи ОТГ.

9. Хто складає та подає на розгляд до ради проект місцевого бюджету?

- а) розпорядник бюджетних коштів;
- б) головні розпорядники бюджетних коштів;
- в) місцеві фінансові органи;
- г) виконавчий орган відповідної сільської, селищної, міської ради.

10. Хто здійснює загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету?

- а) розпорядник бюджетних коштів;
- б) головні розпорядники бюджетних коштів;
- в) місцеві фінансові органи;
- г) виконавчий орган відповідної сільської, селищної, міської ради.

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні фінансові ресурси об'єднаної територіальної громади
2. Куди спрямовуються кошти Держаного фонду регіонального розвитку?
3. Назвіть джерела формування фінансових ресурсів ОТГ.
4. З урахуванням яких параметрів здійснюється горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад?
5. З яких стадій складається бюджетний процес в Україні?
6. Що засвідчує перевиконання або недовиконання місцевого бюджету та які заходи приймаються місцевою радою.

Теми рефератів

1. Місцеве самоврядування як демократична форма управління розвитком територій.
2. Зарубіжний досвід забезпечення соціальної сфери
3. Особливості формування бюджетів місцевого самоврядування: досвід України та сусідніх країн

Практичні завдання

Завдання 1

На основі даних про обсяги реалізованої продукції за основними видами промислової діяльності (табл. 2.1) проаналізувати галузеву структуру регіонального господарського комплексу. Для цього необхідно визначити: питому вагу галузей промисловості у загальному обсязі промисловості регіону; темп зростання та темп приросту; абсолютне відхилення за аналізований період. Зробити обґрунтовані висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1

Аналіз галузевої структури регіонального господарського комплексу з використанням статистичних даних дозволяє дослідити динаміку розвитку промисловості тієї чи іншої території. Цей аналіз су-

проводжується розрахунками показника питомої ваги та показників динаміки.

Питома вага (ПВа) показника a_i (наприклад, обсяг реалізованої промислової продукції за окремою галуззю промисловості) в показнику A_i (загальний обсяг реалізованої промислової продукції за всіма галузями промисловості) визначається таким чином:

$$ПВ_a = \frac{a_i}{A_i} \times 100. \quad (2.1)$$

Темпи зростання (ТЗ) і *темпи приросту* (ТП) показників визначаються за такими формулами:

$$ТЗ = \frac{\Pi_i}{\Pi_{i-1}} \times 100;$$

$$ТП = \frac{\Pi_i - \Pi_{i-1}}{\Pi_{i-1}} \times 100, \text{ або } ТП = ТЗ - 100, \quad (2.2)$$

де Π_i , Π_{i-1} – величини показників відповідно за звітний і базовий роки.

Розрахунок *абсолютного відхилення* показника у звітному році порівняно із базовим здійснюється за такою формулою:

$$АВ = \Pi_i - \Pi_{i-1}. \quad (2.3)$$

Таблиця 2.1 – Вихідні дані для розрахунків

Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) у відлуксних цінах підприємств (без ПДВ та акцизу), тис. грн	Варіанти							
	0		1		2		3	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Промисловість	58 228 903,9	65 216 372,4	53 570 591,6	52 499 179,8	46 583 123,1	50 414 635,4	39 202 671,4	40 255 164,0
Добувна промисловість	1 835 230,4	2 055 458,1	1 688 412,0	1 654 643,8	1 468 184,4	1 636 771,9	1 654 976,6	1 664 552,9
Переробна промисловість	44 946 978,8	50 340 616,2	41 351 220,4	40 524 196,0	35 957 583,0	40 688 326,7	31 008 053,0	30 584 482,4
із неї:								
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	13 252 962,5	14 843 318,0	12 192 725,5	11 948 871,0	10 602 370,0	11 767 336,3	10 678 163,6	12 529 200,1
легка промисловість	857 437,8	960 330,3	788 842,8	773 065,9	685 950,2	521 238,8	328 236,0	306 880,8
оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, крім меблів	181 843,5	203 664,7	167 296,0	163 950,1	145 474,8	349 139,4	268 982,6	250 264,5
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	1 383 866,8	1 549 930,8	1 273 157,4	1 247 694,3	1 107 093,4	1 272 521,2	1 306 489,9	1 451 916,9
виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	4 075 050,9	4 564 057,0	3 749 046,8	3 674 065,9	3 260 040,7	2 793 522,5	3 020 024,3	2 330 812,9
хімічна та нафтохімічна промисловість	3 072 410,9	3 441 100,2	2 826 618,0	2 770 085,7	2 457 928,7	2 372 518,1	1 805 569,3	2 216 702,5
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	5 846 011,6	6 547 533,0	5 378 330,6	5 270 764,0	4 676 809,3	5 972 936,5	3 619 961,5	2 546 286,4
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	2 153 851,0	2 412 313,2	1 981 543,0	1 941 912,1	1 723 080,8	1 918 798,2	1 237 136,2	956 483,2
машинобудування	9 767 929,2	10 940 080,7	8 986 494,9	8 806 765,0	7 814 343,4	11 508 605,9	7 781 342,7	7 273 093,6
інші галузі	4 355 614,6	4 878 288,4	4 007 165,5	3 927 022,2	3 484 491,7	2 211 709,9	962 146,9	722 841,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	11 446 694,7	12 820 298,1	10 530 959,2	10 320 340,0	9 157 355,8	8089536,9	6 539 641,8	8 006 128,7

Продовження таблиці 2.1

Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) у відпускних цінах підприємств (без ПДВ та акцизу), тис. грн	Варіанти					
	4		5		6	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Промисловість	47 698 316,2	56 876 323,7	60 381 143,8	60 558 060,1	41 924 810,8	53 570 591,6
Добувна промисловість	2 332 933,7	2 847 133,8	3 110 624,0	1 908 639,7	1 321 365,9	1 688 412,0
Переробна промисловість	36 147 969,8	41 781 853,0	43 684 048,6	46 744 857,9	32 361 824,7	41 351 220,4
із неї:						
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	14 344 264,5	14 406 485,4	15 005 708,1	13 783 081,0	9 542 133,0	12 192 725,5
легка промисловість	489 500,4	587 796,4	731 560,5	891 735,3	617 355,2	788 842,8
оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, крім меблів	305 583,3	407 088,4	369 922,0	189 117,2	130 927,3	167 296,0
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	1 663 836,7	1 827 647,7	2 016 978,0	1 439 221,4	996 384,1	1 273 157,4
виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	2 553 631,1	3 657 698,1	3 728 062,3	4 238 052,9	2 934 036,7	3 749 046,8
хімічна та нафтохімічна промисловість	2 671 045,5	3 098 635,6	3 265 164,4	3 195 307,3	2 212 135,8	2 826 618,0
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	2 647 463,4	3 293 935,6	3 191 408,5	6 079 852,0	4 209 128,3	5 378 330,6
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	1 233 010,2	1 792 856,1	1 998 259,9	2 240 005,1	1 550 772,7	1 981 543,0
машинобудування	9 164 235,1	11 339 174,2	11 882 021,2	10 158 646,4	7 032 909,0	8 986 494,9
інші галузі	1 075 399,6	1 370 535,5	1 494 963,7	4 529 839,2	3 136 042,5	4 007 165,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	9 217 412,7	12 247 336,9	13 586 471,2	11 904 562,5	8 241 620,2	10 530 959,2

Продовження таблиці 2.1

Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) у відпускних цінах підприємств (без ПДВ та акцизу), тис. грн	Варіанти					
	7		8		9	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Промисловість	40 255 164,0	36 229 647,6	52 499 179,8	47 249 261,8	40 255 164,0	32 204 131,2
Добувна промисловість	1 664 552,9	1 498 097,6	1 654 643,8	1 489 179,4	1 664 552,9	1 331 642,3
Переробна промисловість	30 584 482,4	27 526 034,2	40 524 196,0	36 471 776,4	30 584 482,4	24 467 585,9
із неї:						
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	12 529 200,1	11 276 280,1	11 948 871,0	10 753 983,9	12 529 200,1	10 023 360,1
легка промисловість	306 880,8	276 192,7	773 065,9	695 759,3	306 880,8	245 504,6
оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, крім меблів	250 264,5	225 238,1	163 950,1	147 555,0	250 264,5	200 211,6
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	1 451 916,9	1 306 725,2	1 247 694,3	1 122 924,9	1 451 916,9	1 161 533,5
виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	2 330 812,9	2 097 731,6	3 674 065,9	3 306 659,3	2 330 812,9	1 864 650,3
хімічна та нафтохімічна промисловість	2 216 702,5	1 995 032,3	2 770 085,7	2 493 077,1	2 216 702,5	1 773 362,0
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	2 546 286,4	2 291 657,8	5 270 764,0	4 743 687,6	2 546 286,4	2 037 029,1
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	956 483,2	860 834,9	1 941 912,1	1 747 720,9	956 483,2	765 186,6
машинобудування	7 273 093,6	6 545 784,2	8 806 765,0	7 926 088,5	7 273 093,6	5 818 474,9
інші галузі	722 841,5	650 557,4	3 927 022,2	3 534 319,9	722 841,5	578 273,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	8 006 128,7	7 205 515,8	10 320 340,0	9 288 306,0	8 006 128,7	6 404 903,0

ТЕМА 4. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

План заняття

1. Нормативно - правове забезпечення місцевого оподаткування в Україні.
2. Механізм прийняття рішень об'єднаними територіальними громадами щодо запровадження місцевих податків і зборів.
3. Практика надходжень місцевих податків і зборів в об'єднаних територіальних громадах

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення місцевого самоврядування.
2. Що таке місцеві податки і збори?
3. Які нормативно – правові документи регламентують місцевеоподаткування в Україні?
4. В чому полягає специфіка правового регулювання місцевих податків і зборів?
5. Яка мета місцевої влади в процесі забезпечення податкових доходів місцевих бюджетів?
6. Які місцеві податки і збори справляються в об'єднаних територіальних громадах?
7. Наведіть структуру податку на майно.
8. Яка роль місцевих податків і зборів в наповненні бюджету?
9. Яка роль податкових надходжень об'єднаних територіальних громад в місцевих бюджетах?
10. Які недоліки мають місце в системі місцевого оподаткування?

Тести для самостійного опрацювання

1. Місцеві податки та збори – це:

- а) обов'язкові платежі, що установлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів;
- б) законодавчо врегульований процес встановлення та утримання місцевих податків і зборів на рівні адміністративно-територіальних одиниць країни, визначення їх платників, розмірів, ставок, об'єктів оподаткування, порядку сплати тощо;
- в) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;
- г) платежі, що установлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів.

2. До неподаткових надходжень бюджету ОТГ відносяться:

- а) адміністративні збори та платежі;
- б) доходи від некомерційної господарської діяльності;
- в) туристичний збір;
- г) єдиний податок;
- д) правильні відповіді а, б;
- е) інша відповідь.

3. Відповідно до Податкового кодексу, місцеві ради обов'язково установлюють податки:

- а) податок на додану вартість;
- б) єдиний податок;
- в) податок на промисел;
- г) плата за землю;
- д) всі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

4. Вихідним документом в процесі становлення нормативно-правових засад місцевого оподаткування:

- а) Конституція України;
- б) Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”;
- в) Податковий кодекс України;
- г) Декрет Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки і збори” № 56-93;
- д) всі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

5. Податок – це :

- а) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до закону;
- б) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;
- в) це обов'язкові платежі, що установлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів;
- г) всі відповіді правильні;

6. Збір (плата, внесок):

- а) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до закону;

б) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;

в) це обов'язкові платежі, що встановлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів;

г) всі відповіді правильні.

7. Вставте пропущене значення:

Сума податку додатково збільшується на на рік для житлового об'єкта, площа якого перевищує 300 м² (для квартири).

8. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності у розмірі до:

а) 0,095 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

б) 0,085 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

в) 0,080 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

г) 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

9. До якої частини бюджету зараховується збір за місяця для паркування транспортних засобі:

а) до загального фонду обласних бюджетів;

б) до загального фонду районних бюджетів;

в) до загального фонду сільських, селищних, міських територіальних громад;

г) до загального фонду бюджету АРК.

10. Ставка туристичного збору встановлюється у розмірі до

а) 0,5 відсотка для внутрішнього туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи тимчасового розміщення;

б) 0,5 відсотка для внутрішнього туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення;

в) 5 відсотка для внутрішнього туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення;

г) 5 відсотка для внутрішнього туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи тимчасового розміщення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Які принципи побудови характерні для місцевих податків ізборів?

2. З якою метою справляються місцеві податки і збори воб'єднаних територіальних громадах?

3. Якими повноваженнями наділені органи місцевого самоврядування щодо місцевого оподаткування?

4. Які податки обов'язково установлюють місцеві ради?

5. Назвіть причини, які негативно впливають на якість місцевого податкового адміністрування.

Теми рефератів

1. Місцеві податки і збори- вагомий крок до покращення життя громадян.

2. Досвід місцевого оподаткування зарубіжних країн.

Практичні завдання

Завдання 1

Використовуючи дані таблиці сформувані доходи сільського бюджету за 2020 рік. Розподілити їх за загальним та спеціальним фондом:

Найменування показників	Усього
Податок та збір на доходи фізичних осіб	19 279, 8
Податок на прибуток підприємств	20,0

Продовження таблиці

Найменування показників	Усього
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібно-торгівлі підакцизних товарів	260, 0
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості	17, 8
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	11, 0
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	150, 0
Транспортний податок з юридичних осіб	25, 0
Єдиний податок з юридичних осіб	14, 0
Єдиний податок з фізичних осіб	1 815, 4
Екологічний податок	1, 2
Доходи від власності та підприємницької діяльності	3, 4
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	81, 6
Державне мито	14, 8
Власні надходження бюджетних установ	338, 3
Цільові фонди	26, 0
Разом доходів	?
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	12 621, 4
Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	988, 5
ВСЬОГО ДОХОДІВ	?

Завдання 2

Використовуючи дані таблиці розрахувати: відхилення фактичного виконання дохідної частини бюджету ОТГ (в розрізі загального фонду); відсоткове виконання планових завдань, тис.грн.

Найменування показників	Затверджено в бюджеті на рік	Факт виконання	Відхилення	Виконання плану, %
Податкові надходження	21313,0	20877,9		
Податок та збір на доходи фізичних осіб	19 279, 8	18 924, 8		
Податок на майно	203,8	205,9		
Єдиний податок	1829,4	1747,2		
Неподаткові надходження	99,8	100,2		
Разом доходів	21412,8	20978,1		
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	12 621, 4	12 402,6		
Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	988, 5	875, 5		
ВСЬОГО ДОХОДІВ	35022,7	34256,2		

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання 1

Розрахувати середньорічний темп приросту та прогноз надходжень місцевих податків і зборів бюджет ОТГ на наступний рік. Занести результати розрахунків у таблицю:

Місцеві податки і збори	Роки					Прогноз на наступний рік
	1	2	3	4	5	
Туристичний збір, тис.грн.	15	18	23	28	32	x

Продовження таблиці

Місцеві податки і збори	Роки					Прогноз на наступний рік
	1	2	3	4	5	
Податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, тис.грн.	1250	1380	1420	1540	1570	х
Транспортний податок, тис.грн.	180	230	255	283	295	х
Разом надходжень, тис.грн.	?	?	?	?	?	?
Коефіцієнт приросту	х	?	?	?	?	?

Завдання 2

Працівникові нараховано за повний відпрацьований місяць 6000 грн – мінімальну зарплату. **Розрахувати податки із зарплати і розмір надходжень до ОТГ.**

Завдання 3

Розрахувавши та взявши за основу середні значення коефіцієнтів росту (зниження) надходжень податку на доходи фізичних осіб та плати за оренду землі за попередні роки, визначити прогностичні коефіцієнти росту та обсяги надходжень цих податків на плановий рік у бюджет ОТГ:

	Роки			
	1	2	3	4
Фонд оплати праці (тис.грн.)	320	480	540	620
Відсоток вилучення податку на доходи фізичних осіб	15	15	17	18
Землі, надані в оренду, га	380	430	570	690
Середня грошова оцінка землі, тис.грн./га	4,0	4,0	4,0	4,0
Ставка орендної плати за використання земель державної власності (% від грошової оцінки)	1,0	1,0	1,0	1,0

Результати розрахунків занести у таблицю 4.1.

Таблиця 4.1 – Прогнозування доходів на наступний рік

Види податків та коефіцієнти їх росту	Роки				Прогноз на наступний рік
	1	2	3	4	
Податок на доходи фізичних осіб					
Кт					
Плата за оренду землі					
Кт	x				

ТЕМА 5. ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

План заняття

1. Сутність фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад.
2. Показники фінансової спроможності територіальних громад.
3. Порядок розрахунку фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади.
4. Формування фінансово-економічного потенціалу об'єднаних територіальних громад

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення спроможної громади.
2. Суть та підходи до вивчення фінансової спроможності громади.
3. Назвіть показники фінансової спроможності громад.
4. Назвіть основні етапи створення спроможної територіальної громади.
5. Які критерії сприяють формуванню спроможних громад?
6. За якими основними критеріями проводиться моніторинг фінансової спроможності серед громад?
7. Назвіть критерії оцінки фінансової спроможності ОТГ.
8. Як розраховується індекс податкоспроможності ОТГ?

Тести для самостійного опрацювання

1. Децентралізація – це:

а) можливість здійснення моделювання перспективної об'єднаної територіальної громади (ОТГ), виходячи з прогнозних показників бюджетів територіальних громад сіл, селищ, міст, які прийняли рішення про утворення ОТГ або про приєднання до існуючої ОТГ;

б) такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках і відповідних формах;

в) територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

г) комплекс потенціалів; частина інтегрального потенціалу території, яка характеризується наявністю суспільних відносин, об'єктів, зв'язків, явищ та ресурсів, а також імовірними можливостями їх використання, управління та організації з метою забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці;

2. Фінансово-економічний потенціал територіальної громади:

а) можливість здійснення моделювання перспективної об'єднаної територіальної громади (ОТГ), виходячи з прогнозних показників бюджетів територіальних громад сіл, селищ, міст, які прийняли рішення про утворення ОТГ або про приєднання до існуючої ОТГ;

б) такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за за-

конністю в передбачених законом випадках і відповідних формах;

в) територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

г) комплекс потенціалів; частина інтегрального потенціалу території, яка характеризується наявністю суспільних відносин, об'єктів, зв'язків, явищ та ресурсів, а також імовірними можливостями їх використання, управління та організації з метою забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці

3. Спроможна територіальна громада:

а) можливість здійснення моделювання перспективної об'єднаної територіальної громади (ОТГ), виходячи з прогностичних показників бюджетів територіальних громад сіл, селищ, міст, які прийняли рішення про утворення ОТГ або про приєднання до існуючої ОТГ;

б) такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках і відповідних формах;

в) територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

г) комплекс потенціалів; частина інтегрального потенціалу території, яка характеризується наявністю суспільних відносин, об'єктів, зв'язків, явищ та ресурсів, а також імовірними можливостями їх використання, управління та організації з метою забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку адміністративно-

територіальної одиниці

4. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – це:

- а) гарантований державою обсяг закріплених бюджетів місцевого самоврядування;
- б) розмір мінімально необхідних видатків органів місцевого самоврядування;
- в) гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;
- г) документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації;
- е) інша відповідь.

5. Коефіцієнт вирівнювання - це:

- а) показник, що дорівнює обсягу коштів, необхідних місцевому самоврядуванню для збалансування бюджету;
- б) коефіцієнт, що застосовується при розрахунку обсягу дотацій вирівнювання та коштів, які передаються з Державного бюджету України до місцевих бюджетів з метою зміцнення доходної бази бюджетів місцевого самоврядування;
- в) коефіцієнт, що визначається для розрахунку частки видатків у плановому розмірі доходів місцевого самоврядування;
- г) коефіцієнт, що визначається для розрахунку величини видатків у плановому розмірі доходів місцевого самоврядування.
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

6. Індекс відносної податкоспроможності дорівнює:

- а) добутку податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці на аналогічний середній показник по Україні у розрахунку на одного мешканця;
- б) частці від ділення податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці у порівнянні з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одного мешканця;
- в) різниці податкоспроможності адміністративно-територіальної

одиниці у порівнянні з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одного мешканця;

г) сумі податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці та середнім показником по Україні у розрахунку на одного мешканця

д) усі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

7. Здатність забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання дестабілізаторів та досягнення стабільності соціально-економічного розвитку утворення у короткостроковій та довгостроковій перспективі – це:

а) фінансова спроможність громади;

б) фінансова спроможність адміністративно- територіального утворення;

в) спроможність території;

г) правильно а).

8. Чи може об'єднана територіальна громада після реформи децентралізації перейти на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом?

а) так;

б) ні.

9. Показник, який показує стабільність фінансового забезпечення розвитку громади-це:

а) рівень бюджетної стійкості;

б) рівень дієздатності;

в) рівень достатності місцевих бюджетів;

г) рівень платоспроможності.

10. Здатність домогосподарства (родини) забезпечувати фінансування потреб усіх його членів (від фізіологічних до потреб самовираження та самореалізації) – це:

а) фінансова спроможність суб'єктів господарювання;

б) фінансова стійкість бюджету;

в) фінансова спроможність домогосподарств;

г) правильно а).

Питання для самостійного опрацювання

1. Дайте визначення фінансова спроможність громади.
2. Охарактеризуйте модель фінансової спроможності соціально-економічного розвитку адміністративно-територіального утворення (АТО).
3. Дайте визначення «бюджетна спроможність».
4. Що таке калькулятор розрахунку фінансової спроможності перспективної ОТГ?
5. Яка структура фінансово-економічного потенціалу територіальної громади?
6. Дайте визначення «фінансово-економічний потенціал територіальної громади».

Теми рефератів

1. Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи
2. Фінансово-економічні аспекти формування спроможних територіальних громад.

Практичні завдання

Завдання 1

На основі даних Державної служби статистики України про обсяги валового регіонального продукту (ВРП) і середню чисельність населення (табл. 5.1): визначте роль кожного регіону у формуванні ВРП (питому вагу кожного регіону у загальному обсязі ВРП); зробіть рейтинг регіонів залежно від ролі кожного регіону у формуванні ВРП; визначте стан економічного розвитку регіонів України (розмір ВРП у розрахунку на 1 особу); розподіліть регіони за групами, виходячи із розміру ВРП у розрахунку на 1 особу.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1

Питому вагу кожного регіону у загальному обсязі ВРП необхідно визначати за формулою (5.1).

$$ПВ_a = \frac{a_i}{A_i} \times 100.$$

Запорізький: $15255/345113 \cdot 100 = 4,4$

Закарпатський $5297/345113 \cdot 100$

Регіони	ВРП	Питома вага
Україна	345113	71,2
Вінницький	8123	2,4
Волинський	4994	1,4
Дніпропетровський	30040	8,7
Житомирський	5947	1,7
Закарпатський	5297	1,5
Запорізький	15255	4,4
Івано-Франківський	7311	2,1
Київський	11883	3,4
Кіровоградський	5594	1,6
Львівський	13992	4,1
Одеський	17029	4,9
Полтавський	13983	4,1
Сумський	6275	1,8
Харківський	20524	5,9
Херсонський	5200	1,5
Черкаський	6623	1,9
Чернігівський	6181	1,8
м.Київ	61357	17,8

На регіональному рівні узагальнюючим показником, що характеризує рівень розвитку економіки регіону, є *ВРП*.

У ринкових цінах цей показник визначається як сума валової доданої вартості усіх видів економічної діяльності, включаючи чисті податки на продукти.

Валова додана вартість розраховується як різниця між випуском та проміжним споживанням кожного виду економічної діяльності, зменшена на величину оплати послуг фінансових посередників. Вона містить у собі первинні доходи, що створюються учасниками виробництва.

Чисті податки – це податки на продукти за виключенням субсидій на продукти (податок на додану вартість, акцизний збір тощо).

Субсидії на продукти – це субсидії, що надаються пропорційно кількості або вартості продуктів та послуг, реалізованих на внутрішньому ринку або експортованих виробничою одиницею-резидентом (включають субсидії із державного та місцевих бюджетів підприємствам у порядку державного регулювання цін на сільськогосподарську та іншу продукцію, а також субсидії для покриття поточних збитків підприємств, зокрема, житлово-комунального господарства, установ культури тощо, поліпшення їх фінансового становища шляхом поповнення оборотних коштів або компенсації окремих витрат).

Стан розвитку регіонів України можна оцінити за допомогою показника *"ВРП у розрахунку на душу населення"*, тобто ВРП у розрахунку на 1 особу:

$$\text{ВРП}_{1 \text{ ос.}} = \frac{\text{ВРП}}{\text{Ч}_{\text{ср}}}, \quad (5.1)$$

де ВРП – обсяг валового регіонального продукту, млн грн;

Ч_{ср} – середня чисельність населення, млн грн.

Таблиця 5.1 – Вихідні дані до розрахунків, млн.грн.

Україна та її регіони	Варіанти									
	0		1		2		3		4	
	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}
Україна	345 113,0	47,45	441 452,0	47,10	544 153,0	46,79	720 731,0	46,51	948 056,0	46,26
Вінницький	8 123,0	1,73	10 207,0	1,71	12 414,0	1,69	15 381,0	1,68	20 094,0	1,67
Волинський	4 994,0	1,05	6 553,0	1,04	7 687,0	1,04	10 072,0	1,04	12 784,0	1,04
Дніпропетровський	30 040,0	3,49	41 227,0	3,46	52 347,0	3,44	71 173,0	3,41	104 687,0	3,39
Житомирський	5 947,0	1,35	7 430,0	1,34	8 784,0	1,32	11 127,0	1,31	15 008,0	1,30
Закарпатський	5 297,0	1,25	6 700,0	1,25	8 185	1,24	10 508,0	1,24	13 208,0	1,24
Запорізький	15 255,0	1,88	19 968,0	1,87	24 787	1,85	33 158,0	1,84	42 445,0	1,83
Івано-Франківський	7 311,0	1,40	9 622,0	1,39	11 316	1,39	13 916	1,38	17 883,0	1,38
Київський	11 883,0	1,79	15 362,0	1,77	19 188	1,76	26 221	1,74	35 687,0	1,73
Кіровоградський	5 594,0	1,09	6 877,0	1,08	8 187	1,06	9 989	1,05	13 961,0	1,03
Львівський	13 992,0	2,59	17 192,0	2,58	21 486	2,57	27 987	2,56	35 534,0	2,56
Одеський	17 029,0	2,42	20 762,0	2,41	24 898	2,40	33 116	2,40	46994	2,39
Полтавський	13 983,0	1,58	18 099,0	1,56	22 179	1,55	28 355	1,53	34118	1,52
Сумський	6 275,0	1,25	8 025,0	1,24	9 566	1,22	12 341	1,20	16210	1,19
Харківський	20 524,0	2,86	25 618,0	2,84	32 023	2,82	43 868	2,80	59389	2,79
Херсонський	5 200,0	1,14	6 469,0	1,13	7 565	1,12	9 034	1,11	13174	1,10
Черкаський	6 623,0	1,36	9 014,0	1,35	10 957	1,33	13 656	1,32	19101	1,31
Чернігівський	6 181,0	1,20	7 627,0	1,18	8 950	1,16	11 532	1,14	14918	1,13
м. Київ	61 357,0	2,65	77 124,0	2,68	95 267	2,71	135 900	2,73	169564	2,75

Продовження таблиці 5.1

Україна та її регіони	Варіанти									
	5		6		7		8		9	
	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}	ВРП	Ч _{ср}
Україна	913 345,0	46,05	1 082 569,0	45,87	1 302 079,0	45,71	1 289 058,0	45,61	1 432 287,0	45,57
Вінницький	20 104,0	1,66	23 589,0	1,65	29 099,0	1,64	28 808,0	1,63	320 008,9	1,63
Волинський	12 225,0	1,04	14 429,0	1,04	17 637,0	1,04	17 460,6	1,04	190 400,7	1,03
Дніпропетровський	93 331,0	3,36	116 136,0	3,35	140 020,0	3,33	138 619,8	3,32	1 540 022,0	3,32
Житомирський	14 731,0	1,29	18 743,0	1,28	21 928,0	1,28	21 708,7	1,27	24 120,8	1,27
Закарпатський	12 542,0	1,24	15 299,0	1,25	18 054,0	1,25	17 873,4	1,25	19 859,4	1,25
Запорізький	37 446,0	1,82	42 736,0	1,81	49 525,0	1,80	49 029,7	1,79	54 477,5	1,79
Івано-Франківський	17 241,0	1,38	20 446,0	1,38	26 752,0	1,38	26 484,5	1,38	29 427,2	1,38
Київський	37 548,0	1,72	44 953,0	1,72	59 154,0	1,72	58 562,5	1,72	65 069,4	1,71
Кіровоградський	13 389,0	1,02	15 749,0	1,01	20 041,0	1,01	19 840,6	1,00	22 045,1	1,00
Львівський	35 955,0	2,55	41 655,0	2,55	52 103,0	2,54	51 582,0	2,54	57 313,3	2,54
Одеський	48 647,0	2,39	53 878,0	2,39	61 499,0	2,39	60 884,0	2,38	67 648,9	2,38
Полтавський	33 629,0	1,51	44 291,0	1,49	52 252,0	1,48	51 729,5	1,48	57 477,2	1,48
Сумський	16 060,0	1,18	18 333,0	1,17	22 907,0	1,16	22 677,9	1,15	25 197,7	1,15
Харківський	58 923,0	2,78	65 293,0	2,76	76 866,0	2,75	76 097,3	2,74	84 552,6	2,74
Херсонський	13 436,0	1,10	15 649,0	1,09	18 448,0	1,09	18 263,5	1,08	20 292,8	1,08
Черкаський	18 707,0	1,30	22 354,0	1,29	27 012,0	1,28	26 741,8	1,28	29 713,2	1,28
Чернігівський	14 636,0	1,12	17 008,0	1,10	21 165,0	1,09	20 953,3	1,09	23 281,5	1,09
м. Київ	169 537,0	2,78	196 639,0	2,79	223 774,0	2,81	221 536,3	2,80	246 151,4	2,80

Завдання для самостійної роботи

1. Складіть схему застосування коефіцієнта вирівнювання у формулі розрахунку обсягу трансферта.

4. Визначте показники обсягів видатків на охорону здоров'я по обласному бюджету (V_{zob}), бюджету міста обласного значення та бюджету району ($V_{zm}(r_i)$) на плановий рік:

Таблиця 5.2 - Умовні дані

Складові	Значення
1	2
1. Загальний показник обсягу видатків на охорону здоров'я усіх місцевих бюджетів на плановий рік – тис. грн. (V_{zu})	4720989,1
2. Загальний показник обсягу видатків місцевих бюджетів на охорону здоров'я на плановий рік згідно з вимогами Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні»-тис. грн. (V_{zgu})	9001,2
3. Чисельність наявного населення України у попередньому році – тис. чол. (N_u)	47891,2
4. Чисельність наявного населення, що проживає: в містах республіканського АРК та обласного значення, районах, де відсутня мережа закладів охорони здоров'я, які фінансуються з місцевих	320,4

бюджетів (обслуговується закладами, які фінансуються з державного бюджету) - тис. чол. ($N_{dm(r)u}$)	
5. Загальна чисельність наявного населення, що проживає в містах республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районах і частково обслуговується закладами загальнодержавного значення, підпорядкованими МОЗ, Мінтрансу, Мінпаливенерго, Державному лікувально-оздоровчому управлінню та Національній академії наук - тис. чол. ($N_{wm(r)u}$)	1402
6. Тимчасовий коефіцієнт розподілу асигнувань на охорону здоров'я між бюджетами адміністративно-територіальних одиниць у розрахунку на одного жителя (K_{z2})	0,952
7 Чисельність наявного населення відповідної області у попередньому році, тис. чол. (N_i)	1282
8. Чисельність наявного населення міста у попередньому році тис. чол. (N_{mi})	126,3
9. Чисельність наявного населення району у попередньому році - тис. чол. $N_{(ri)}$	104,1

Продовження табл. 5.2

1	2
10. Чисельність наявного населення, що проживає в містах обласного значення та районах, де відсутня мережа закладів охорони здоров'я, які фінансуються з місцевих бюджетів (обслуговуються закладами, які фінансуються з державного бюджету) ($N_{dm(r)u}$)	-
11. Загальна чисельність наявного населення, що проживає в місті і частково обслуговується закладами загальнодержавного значення, підпорядкованими МОЗ, Мінтрансу, Мінпаливенерго, Державному лікувально-оздоровчому управлінню та Національній академії наук, - тис. чол. (N_{wmi})	2,7
12. Обсяг видатків адміністративно-територіальної одиниці на охорону здоров'я згідно з вимогами ЗУ «Про статус гірських населених пунктів в Україні», визначений за окремим розрахунком:	
- обласного бюджету	203,1
- бюджету міста	-
- бюджету району	11,5
13. Розрахунковий обсяг видатків на охорону здоров'я:	
- обласного бюджету	
- бюджету міста	
- бюджету району	

ТЕМА 6. ФАНДРАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

План заняття

1. Сутність фандрайзингу.
2. Форми фандрайзингу.
3. Методи здійснення фандрайзингу.
4. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування їхньої інфраструктури.
4. Основні етапи фандрайзингу.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Розкрити сутність фандрайзингу, його місце, роль та сфери застосування
2. Визначити сутність основних понять фандрайзингу
3. Назвати суб'єктів фандрайзингової діяльності та навести їх коротку характеристику
4. Перерахувати головні види фандрайзингової діяльності та назвати їх особливості
5. Перерахувати основні форми фандрайзингу та назвати їх особливості
6. Визначити переваги та недоліки грантового фандрайзингу
7. Назвати правила успішного фандрайзингу
8. Перелічити помилки фандрайзингу, яких необхідно уникати при проведенні фандрайзингової діяльності
9. Розкрити сутність грантрайтингу
10. Охарактеризувати специфіку методу участі у проектах, фінансованих державою
11. Розкрити сутність краудфандингу
12. Охарактеризувати механізм роботи ендавмент - фонду
13. Перелічити основні джерела фінансування фандрайзингової діяльності, дати їх характеристику

Тести для самостійного опрацювання

1. Ендавмент (endaument) –це:

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) сума коштів або вартість іншого майна, призначених для інвестування або капіталізації на визначений термін, та пасивні доходи від такого інвестування або капіталізації, призначені для використання у благодійній діяльності в порядку, визначеному благодійниками або уповноваженими ними особами;

в) колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспільну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

2. Краудсорсинг –це:

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) сума коштів або вартість іншого майна, призначених для інвестування або капіталізації на визначений термін, та пасивні доходи від такого інвестування або капіталізації, призначені для використання у благодійній діяльності в порядку, визначеному благодійниками або уповноваженими ними особами;

в) колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспільну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

3. Краудфандинг- це:

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) сума коштів або вартість іншого майна, призначених для інвестування або капіталізації на визначений термін, та пасивні доходи від такого інвестування або капіталізації, призначені для використання у благодійній діяльності в порядку, визначеному благодійниками або уповноваженими ними особами;

в) колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспільну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

4. Меценатська діяльність- це:

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) сума коштів або вартість іншого майна, призначених для інвестування або капіталізації на визначений термін, та пасивні доходи від такого інвестування або капіталізації, призначені для використання у благодійній діяльності в порядку, визначеному благодійниками або уповноваженими ними особами;

в) колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспільну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

5. Спонсорство- це

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) сума коштів або вартість іншого майна, призначених для інвестування або капіталізації на визначений термін, та пасивні доходи від такого інвестування або капіталізації, призначені для використання у благодійній діяльності в порядку, визначеному благодійниками або уповноваженими ними особами;

в) добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами набувачів благодійної допомоги з метою популяризації виключно свого імені (найменування), свого знака для товарів і послуг;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспільну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

6. Фандрайзинг – це:

а) делегування конкретних функцій невизначеному колу осіб. Вирішення суспільно значущих проблем здійснюється за допомогою участі великої кількості добровольців, які частіше координують свої дії засобами інформаційних технологій;

б) професійна діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів з різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора;

в) колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій;

г) добровільне надання благодійниками коштів, іншого майна та майнових прав, спільно чи індивідуально, для захисту, збереження, придбання, відновлення, дослідження або вдосконалення творів чи інших предметів, що становлять історичну, культурну або іншу суспіль-

льну цінність, визначену законодавством України, за умови забезпечення публічного доступу до таких творів чи інших предметів.

7. За способом здійснення фандрайзинг може бути:

- а) проектний та оперативний;
- б) проектний та внутрішній;
- в) оперативний і зовнішній.
- г) внутрішній і зовнішній.

8. Суб'єктами фандрайзингової діяльності є:

- а) підприємства і організації;
- б) неприбуткові організації;
- в) акціонерні товариства;
- г) уряди країн.

9. Чи має право об'єднана територіальна громада отримувати субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування їхньої інфраструктури?

- а) так;
- б) ні.

10. Вставте пропущене слово «Кошти цільової субвенції з державного бюджету використовуватися на фінансування

Питання для самостійного опрацювання

1. Назвати завдання та напрями фандрайзингової діяльності
2. Охарактеризувати основні принципи фандрайзингу
3. Розкрити сутність благодійницького фандрайзингу
4. Охарактеризувати методи здійснення фандрайзингу
5. Визначити специфіку здійснення краудсорсингу
6. Розкрити сутність цифрової філантропії.
7. Перелічити та охарактеризувати основні етапи фандрайзингової діяльності

Теми рефератів

1. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації.
2. Особливості фандрайзингу у публічному секторі економіки
3. Бюджет проекту: особливості складання та основні вимоги.
4. Фінансування навчання як перспектива здобуття освіти закордоном.
5. Особливості залучення приватних пожертв у США.

Практичні завдання

Завдання 1

Ситуаційна вправа «Внесення змін до бюджетних призначень»

Потреба головних розпорядників коштів бюджету Запорізької ОТГ перевищувала обсяг доходів, що надійшли до місцевого бюджету.

Враховуючи необхідність збалансування наявних ресурсів, місцевий фінансовий орган має проаналізувати показники виконання місцевого бюджету у I кварталі поточного року та визначити необхідність внесення змін до рішення про бюджет ОТГ.

Вихідні умови завдання.

Фінансове управління за наслідками виконання місцевого бюджету у I кварталі констатувало невиконання визначеного розписом плану доходів на суму 995 тис. грн., з яких недонадходження дотації вирівнювання становить 420 тис. грн. Недонадходження у запланованих обсягах доходів не позначилось на виконанні зобов'язань головних розпорядників коштів, оскільки на фінансування запланованих видатків місцевого бюджету направлялись залишки коштів на початок року у сумі 520 тис. грн. були внесені зміни до плану асигнувань та перенесені на другий квартал видатки, що не відносяться до першочергових (375 тис. грн.), здійснено запозичення коштів з банківських установ (100 тис. грн.).

Звітні дані про виконання місцевого бюджету за доходами подані у таблиці:

Доходи	I квартал			Січень			Лютий			Березень		
	План	Факт	Відх.	План	Факт	Відх.	План	Факт	Відх.	План	Факт	Відх.
Всього*, у т.ч.	6615	5620	-995	2195	1650	-545	2195	1820	-375	2225	2150	-75
Дотація вирівню- вання	1260	840	-420	420	250	-170	420	270	-150	420	320	-100
Доход без трансфертів	5355	4780	-575	1775	1400	-375	1775	1550	-225	1805	1830	+25

*) обсяг для усіх кварталів однаковий

Як свідчать наведені дані, дохідна частина бюджету ОТГ менша, ніж було закладено в бюджеті через недонадходження доходів (575 тис. грн.) і меншу дотацію вирівнювання (420 тис. грн.).

При цьому рівень надходження доходів у березні вищий проти січня на 30,7 %, (лютий до січня -10,7%), що свідчить про постійне покращання ситуації.

Пропозиції головних розпорядників коштів щодо помісячного розподілу асигнувань характеризуються такими показниками (табл. 6.1).

Таблиця 6.1 - Бюджетні призначення за галузями

Бюджетні призначення за галузями	I квартал	Січень	Лютий	Березень
Освіта - всього, в тому числі:	2835	943	943	949
заробітна плата	1134	378	378	378
нарахування	425	141	141	143
оплата комунальних послуг та енергоносіїв	410	136	136	138
Поточні трансферти населенню	148	49	49	50

Продовження табл. 6.1

Бюджетні призначення за галузями	I квартал	Січень	Лютий	Березень
Інші видатки	718	239	239	239
Охорона здоров'я	2205	729	729	747
заробітна плата	770	256	256	258
нарахування	288	96	96	96
оплата комунальних послуг та енергоносіїв	305	100	100	105
Поточні трансферти населенню	100	30	30	40
Інші видатки	742	247	247	248
Інші галузі	1575	523	523	529
заробітна плата	472	157	157	158
нарахування	177	58	58	61
оплата комунальних послуг та енергоносіїв	150	50	50	50
поточні трансферти населенню	145	48	48	49
Інші видатки	631	210	210	211
Разом доходів	6615	2195	2195	2225
Разом видатків	6615	2195	2195	2225
Внесення змін у план асигнувань	-375			
Разом видатків з урахуванням внесених	6240			

змін				
Дані щодо фактичного виконання місцевих бюджетів за доходами	5620	1650	1820	2150
Відхилення між плановим та фактичним обсягом доходів	995	545	375	75
Залишки коштів на початок року	520			
Позики з банків	100			
Разом доходів із залишками і запозиченими коштами	6240			

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання 1

1. Оцінка прогнозних значень показників місцевого бюджету без урахування зміни інших факторів.

На основі наведених даних щодо динаміки доходів і витрат місцевого бюджету за попередні періоди оцініть прогнозне значення дефіциту відповідного бюджету на плановий період (шостий рік).

Для оцінки прогнозних значень використовуйте показник середньорічного темпу росту показників доходів і видатків за попередні періоди, а дефіцит – як різницю між доходами і витратами прогнозного періоду.

Показник	Фактичне виконання за роками, тис.грн				
	1	2	3	4	5
Доходи	209700,3	240615,2	314616,9	346025,5	339180,3
Витрати	242437,2	303588,7	333459,5	395661,8	403403,2
Дефіцит	-32736,9	-62973,5	-18842,6	-49636,3	-64222,9

2. Оцінка ефективності реалізації інструментів податкової політики.

Залежність суми податкових надходжень з податку на доходи фізичних осіб, що надходять до місцевого бюджету, від рівня фіскального навантаження визначається залежністю:

$$y = -0,07x^2 + 3,30x + 274,67,$$

де y – обсяги доходів з податку на доходи фізичних осіб, які надходять до місцевого бюджету, млн грн;

x – ставка податку на доходи фізичних осіб, %.

Визначіть, за якого з наведених сценаріїв зміни ставки податку на доходи фізичних осіб бюджетні знаходження будуть максимальні.

Сценарій 1: $x = 22\%$.

Сценарій 2: $x = 30\%$.

Сценарій 3: $x = 35\%$.

3. Оцінка ефективності реалізації інструментів бюджетної політики у соціальній сфері.

Коефіцієнт еластичності $[Ex(y)]$ кількості зайнятих громадян у регіоні (y) за рівнем витрат місцевого бюджету на охорону здоров'я (x) дорівнює 0,736. Поточна чисельність зайнятих у регіоні – 51 тис. осіб, а поточні витрати на охорону здоров'я – 125 млн гривень.

Визначіть, за якого сценарію зміни розміру фінансування витрат на охорону здоров'я кількість зайнятих громадян регіону є максимальною.

Сценарій 1: витрати на охорону здоров'я становлять 120 млн грн.

Сценарій 2: витрати на охорону здоров'я становлять 130 млн грн.

Довідка: коефіцієнт еластичності вказує на відносну зміну одного економічного показника за одиничної відносної зміни іншого показника та розраховується як відношення відсоткової зміни функції у до відсоткової зміни аргументу x .

Тобто $Ex(y) = (\Delta y/y) / (\Delta x/x)$.

4. Оцінка ефективності реалізації інструментів інвестиційної політики.

Поточний рівень бюджетних інвестицій в економіку регіону становить 20 млн грн, поточний рівень бюджетних доходів – 315 млн грн.

Коефіцієнт еластичності $[Ex(y)]$ бюджетних доходів (y) за рівнем бюджетних інвестицій (x) в умовах різних сценаріїв фінансування інвестиційних проектів матиме різні значення.

Сценарій 1: $Ex(y) = 0,0127$.

Сценарій 2: $Ex(y) = 0,0635$.

Сценарій 3: $Ex(y) = -0,0127$.

Розрахуйте значення бюджетних доходів за сценарієм, що забезпечує максимальний фіскальний ефект від збільшення бюджетних інвестицій до рівня 25 млн гривень.

Довідка: коефіцієнт еластичності вказує відносну зміну одного економічного показника за одиничної відносної зміни іншого показника та розраховується як відношення відсоткової зміни функції у до відсоткової зміни аргументу x (у відсотках або частках).

Тобто $E_x(y) = (\Delta y/y) / (\Delta x/x)$.

5. Прогнозування бюджетних надходжень з урахуванням впливу інших факторів.

Податок на доходи фізичних осіб, що спрямовується до бюджету ОТГ, становить 10% від рівня доходів населення території.

На плановий період прогноз найбільш імовірного рівня доходів населення території можна оцінити залежністю:

$$y = 3,6424t + 304,27,$$

де y – доходи населення регіону, млн грн;

t – період часу (поточний період дорівнює 10, а прогнозний –

11).

Похибка прогнозу – 8% до найбільш імовірного рівня.

Оцініть прогнозні значення надходжень з податку на доходи фізичних осіб, що спрямовуються до бюджету ОТГ, на плановий період за оптимістичним, найбільш імовірним і песимістичним сценаріями розвитку.

ТЕМА 7. РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СОЦІАЛЬНОМУ РО- ЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

План заняття

1. Базові засади співпраці об'єднаних територіальних громад з неурядовими організаціями.
2. Організаційно-економічні основи формування та функціонування неурядових організацій.
3. Управління фінансами в неурядових організаціях

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Опишіть значення неурядових організацій для вирішення

соціальних питань в ОТГ.

2. Дайте характеристику основним формам соціального партнерства.
3. Перелічіть основні принципи соціального партнерства.
4. Дайте характеристику основним вимогам до НУО.
5. Охарактеризуйте суть та основні завдання управління фінансами в НУО.
6. Перелічіть принципи управління фінансами в НУО.
7. Охарактеризуйте особливості фінансового планування в НУО.
8. Перелічіть основні джерела фінансування НУО.
9. Дайте визначення поняття «корпоративна філантропія».
10. Охарактеризуйте основні засади пошуку фінансування для НУО.
11. Перелічіть мотиви потенційних спонсорів, які необхідно врахувати під час організації збору коштів для реалізації мети і завдань НУО

Тести для самостійного опрацювання

1. Непідприємницькі товариства - це:

- а) що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;
- б) опосередковано визначаються в Податковому кодексі України;
- в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;
- г) найбільш загальний термін, що стосується громадських організацій, професійних спілок, політичних партій.

2. Неприбуткові організації (НПО) - це:

- а) товариства, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;
- б) опосередковано визначаються в Податковому кодексі України;
- в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;

г) найбільш загальний термін, що стосується громадських організацій, професійних спілок, політичних партій.

3. Неурядова організація (НУО) - це:

а) товариства, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;

б) опосередковано визначаються в Податковому кодексі України;

в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;

г) найбільш загальний термін, що стосується громадських організацій, професійних спілок, політичних партій.

4. Об'єднання громадян - це:

а) товариства, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;

б) опосередковано визначаються в Податковому кодексі України;

в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;

г) найбільш загальний термін, що стосується громадських організацій, професійних спілок, політичних партій.

5. Соціальне партнерство - це:

а) товариства, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;

б) спроможність співпрацювати разом заради досягнення спільної мети;

в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;

г) здатність оплатити поточні витрати з поточних доходів, спроможність оплатити майбутні витрати з майбутніх доходів, здатність вкладати гроші, купувати обладнання, приміщення тощо, можливість покрити непередбачені витрати.

6. Фінансова стійкість НУО -

а) товариства, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками;

б) спроможність співпрацювати разом заради досягнення спільної мети;

в) неприбуткове формальне легальне підприємство, створене за інтересами окремо від держави, яке бере участь у громадській діяльності;

г) здатність оплатити поточні витрати з поточних доходів, спроможність оплатити майбутні витрати з майбутніх доходів, здатність вкладати гроші, купувати обладнання, приміщення тощо, можливість покрити непередбачені витрати.

7. Фінансове планування НУО – це:

а) керівництво або відповідальність за загальне управління фінансовими питаннями, які передбачають планування, організацію, контроль і моніторинг фінансових ресурсів організації для досягнення цілей; це комплексна система стійкості, надійності та ефективності управління фінансами, яка включає формування і планування фінансових показників з дотриманням наукових підходів і принципів менеджменту, балансу надходжень і витрат, показників ефективності використання ресурсів, корисності надання послуг;

б) здатність оплатити поточні витрати з поточних доходів, спроможність оплатити майбутні витрати з майбутніх доходів, здатність вкладати гроші, купувати обладнання, приміщення тощо, можливість покрити непередбачені витрати;

в) це одночасно стратегічний та оперативний процес, пов'язаний із досягненням цілей, який передбачає побудову як довгострокових стратегій фінансування, так і короткострокових бюджетів і прогнозів;

г) сукупність грошових доходів і надходжень, які використовуються для забезпечення поточної діяльності організації та її розвитку.

8. Фінансові ресурси НУО – це:

а) керівництво або відповідальність за загальне управління фінансовими питаннями, які передбачають планування, організацію, контроль і моніторинг фінансових ресурсів організації для досягнення цілей; це комплексна система стійкості, надійності та ефективності управління фінансами, яка включає формування і планування фінансових показників з дотриманням наукових підходів і принципів менеджменту, балансу надходжень і витрат, показників ефективності використання ресурсів, корисності надання послуг;

б) здатність оплатити поточні витрати з поточних доходів, спроможність оплатити майбутні витрати з майбутніх доходів, здатність вкладати гроші, купувати обладнання, приміщення тощо, можливість покрити непередбачені витрати;

в) це одночасно стратегічний та оперативний процес, пов'язаний із досягненням цілей, який передбачає побудову як довгострокових стратегій фінансування, так і короткострокових бюджетів і прогнозів;

г) сукупність грошових доходів і надходжень, які використовуються для забезпечення поточної діяльності організації та її розвитку.

9. Управління фінансами НУО – це:

а) керівництво або відповідальність за загальне управління фінансовими питаннями, які передбачають планування, організацію, контроль і моніторинг фінансових ресурсів організації для досягнення цілей; це комплексна система стійкості, надійності та ефективності управління фінансами, яка включає формування і планування фінансових показників з дотриманням наукових підходів і принципів менеджменту, балансу надходжень і витрат, показників ефективності використання ресурсів, корисності надання послуг;

б) здатність оплатити поточні витрати з поточних доходів, спроможність оплатити майбутні витрати з майбутніх доходів, здатність вкладати гроші, купувати обладнання, приміщення тощо, можливість покрити непередбачені витрати;

в) це одночасно стратегічний та оперативний процес, пов'язаний із досягненням цілей, який передбачає побудову як довгострокових стратегій фінансування, так і короткострокових бюджетів і прогнозів;

г) сукупність грошових доходів і надходжень, які використовуються для забезпечення поточної діяльності організації та її розвитку.

10. Ендаумент – це:

а) добровільний вклад суб'єктів господарювання в сталий розвиток суспільства, який здійснюється через економічну, правову, етичну і філантропічну відповідальність у підходах до ведення бізнесу;

б) цільовий фонд, який поповнюється за рахунок благодійних внесків та призначений для використання в некомерційних цілях, як правило, для фінансування організацій соціального сектора: охорона здоров'я, соціальна підтримка, освіта, наука, охорона довкілля, культура, мистецтво;

в) процес збору коштів від підприємств комерційного сектору з метою здійснення соціально важливих проектів;

г) форма впливу добровільних об'єднань людей на законодавчу та адміністративну діяльність державних органів в сучасних демократичних суспільствах з метою реалізації їх інтересів.

Питання для самостійного опрацювання

1. В чому полягає необхідність налагодження співпраці ОТГ з неурядовими організаціями.

2. Перелічіть ознаки ідентифікації поняття «неурядова організація».

3. Опишіть основні види, функції та критерії успішної НУО.

4. Перелічіть основні мотиви до реалізації корпоративної філантропії.

5. Перелічіть принципи управління фінансами в НУО.

6. Охарактеризуйте особливості фінансового планування в НУО.

7. Перелічіть основні джерела фінансування НУО.

8. Дайте визначення поняття «корпоративна філантропія».

9. Охарактеризуйте основні засади пошуку фінансування для НУО.

10. Перелічіть мотиви потенційних спонсорів, які необхідно враховувати під час організації збору коштів для реалізації мети і завдань НУО.

Теми рефератів

1. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти

2. Надання соціальних послуг: співпраця НУО та органів місцевого самоврядування

Практичні завдання

Завдання 1

1. Окресліть вимоги до НУО для забезпечення успішного залучення фінансово-матеріальних ресурсів

Завдання 1

1. Охарактеризуйте види неурядових організацій за метою діяльності

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання 1

1. Проведіть аналіз позиції України рейтингу Doing Business за останні три роки за наступною схемою:

Компоненти рейтингу	1 рік
Відкриття бізнесу	30
Одержання дозволів на будівництво	140
Підключення до системи електропостачання	137
Реєстрація власності	61
Одержання кредитів	19
Захист прав інвесторів	88
Оподаткування	107
Здійснення зовнішньоторговельної діяльності	109
Язabezпечення виконання договорів	98
Вирішення проблем наплатоспроможності	141
Загальний рейтинг	83

Завдання 2

1. Дослідити джерела фінансування діяльності громадських організацій за останні три роки.

5 ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД» ДО ЗАЛІКУ

1. Передумови об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації.
2. Організація та функціонування системи місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади.
3. Територіальне розмежування громад.
4. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади
5. Фінансова політика об'єднаних територіальних громад: економічна сутність, завдання та принципи.
6. Види фінансової політики, її форми та функції.
7. Формування та реалізація фінансової політики на місцевому рівні.
8. Основні засади партисипативної концепції фінансової політики розвитку об'єднаних територіальних громад
9. Доходи об'єднаних територіальних громад.
10. Міжбюджетні трансферти об'єднаних територіальних громад.
11. Видатки об'єднаних територіальних громад.
12. Бюджетний процес в об'єднаній територіальній громаді
13. Нормативно - правове забезпечення місцевого оподаткування в Україні.
14. Механізм прийняття рішень об'єднаними територіальними громадами щодо запровадження місцевих податків і зборів.
15. Практика надходжень місцевих податків і зборів в об'єднаних територіальних громадах
16. Сутність фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад.
17. Показники фінансової спроможності територіальних громад.
18. Порядок розрахунку фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади.
19. Формування фінансово-економічного потенціалу об'єднаних територіальних громад.
20. Сутність фандрайзingu.
21. Форми фандрайзingu.
22. Методи здійснення фандрайзingu.
23. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування їхньої інфраструктури.
24. Основні етапи фандрайзingu.
25. Базові засади співпраці об'єднаних територіальних громад з неурядовими організаціями.

26. Організаційно-економічні основи формування та функціонування неурядових організацій.

27. Управління фінансами в неурядових організаціях.

6 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад : практич. посіб. / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, О. Ю. Матвеева, М. М. Трещов, Л. Г. Шевченко ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпро : ГРАНІ, 2018. – 128 с. http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/doc/tutorials_UFRB.pdf

2. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/204/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf>

3. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади/О.Кириленко, Б.Малиняк, В.Письменний, В.Русін/ Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с. <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>

Допоміжна

4. Кириленко О. П., Малиняк Б. С., Письменний В. В., Русін В. М. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади. К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ». 2015. 396 с.

5. Корупція: хвороба суспільства чи хвороба системи влади: збірка аналітичних матеріалів, соціологічних досліджень та рекомендацій по запобіганню корупції. Х.. Фонд місцевої демократії. 2015. 512 с.

6. Методичні рекомендації “Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n002032313/print1443711969188449>.

7. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.

8. Фандрейзинг. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. О.Кобзарев. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 84 с. URL: <http://www.oblrada.pl.ua/grant/5656.pdf>

14. Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування [переклад з англійської мови Є.М.Вишневецького]. Видавництво Ради Європи. 9 с.

3. Закон України “Про державне регулювання у сфері комунальних послуг” від 9 липня 2010 року № 2479-VI URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2479-17>.

4. Закон України “Про державно-приватне партнерство” від 1 липня 2010 року № 2404-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

5. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 5 лютого 2015 року № 157-VIII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

6. Закон України “Про публічні закупівлі” від 25 грудня 2015 року № 922-VIII URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19/print1446372712142471>.

7. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

8. Закон України “Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом” від 19 травня 2015 року № 436-VIII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-19>.

9. Закон України “Про співробітництво територіальних громад” від 17 червня 2014 року № 1508-VII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

10. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

11. Конституція України: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

12. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>